

202500358

De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Den Haag, 24 november 2025

Ons kenmerk: 14891
Onderwerp: Inbreng kabinetsformatie

Geachte heer Buma, geachte partijleiders,

De Nederlandse agrifoodsector is een sterke, innovatieve en hoogproductieve sector met een efficiënte logistiek, verwerking en afzet en van essentieel belang voor onze voedselzekerheid. De leden van Vee&Logistiek Nederland, de brancheorganisatie voor ondernemers in de veehandel en veetransport, ondernemers met veeverzamelcentra en importeurs en exporteurs van levend vee, zorgen dagelijks voor een vakkundige, duurzame en dierwaardige logistiek van dieren tussen veehouders en afnemers in de agrifoodketen. Onze leden zijn daarmee een onmisbare schakel in de agrifoodketen.

Een stabiel, meerjarig toekomstperspectief voor de agrarische sector

Over de land- en tuinbouw is in de politiek de afgelopen jaren veel gesproken, maar weinig knopen zijn doorgehakt. Onze leden in de veelogistieke sector snakken naar een breed gedragen, meerjarig en stabiel politiek beleid. Vee&Logistiek Nederland vindt het belangrijk dat het nieuwe kabinet keuzes maakt en knopen doorhakt op de grote uitdagingen waar we in Nederland en specifiek in de agrifoodketen voor staan. Alleen dan ontstaat een helder toekomstperspectief voor onze ondernemers in de veelogistieke sector en creëert het zekerheid waarop geïnvesteerd kan worden.

Gezien de grote uitdagingen en het grote belang van een sterke agrifoodketen voor borging van de voedselzekerheid, voedselveiligheid en diergezondheid geeft Vee&Logistiek Nederland u graag zes specifieke voorstellen mee als input voor het nieuwe regeerprogramma van het te vormen nieuwe kabinet.

1) Een gelijk en eerlijk speelveld, terugdringen regeldruk en geen nationale koppen op Europese regels

Ondernemers in de veelogistieke sector moeten kunnen rekenen op een overheid die randvoorwaarden eerlijk en duidelijk invult en daarmee zorgt voor een gelijk speelveld zowel in Nederland als in Europa. De regeldruk in Nederland is fors, sluit niet altijd aan bij de praktijk en zorgt voor onnodige belemmeringen. Robuuste en betrouwbare regelgeving getoetst op praktische haalbaarheid en gebaseerd op vertrouwen in plaats van wantrouwen is dringend noodzakelijk. Ook moet in onze ogen worden afgezien van 'nationale koppen' op Europese regelgeving voor een gelijk speelveld op de Europese markt. Voor verbetering van dierenwelzijn binnen Europese Unie moet er worden gefocust op uniformiseren binnen lidstaten.

- ➔ *Vee&Logistiek Nederland verzoekt het nieuwe kabinet om zorg te dragen voor een gelijk Europees speelveld door geen nationale koppen op Europese wetgeving te zetten én de regeldruk sterk te verminderen.*

2) Ruimte voor ondernemerschap, verbetering verdienvermogen en borgen voedselzekerheid

Nederland heeft veel kennis en kunde op het gebied van veehouderij. De keten van boer tot bord is sterk geprofessionaliseerd waarin ondernemers met zorg voor diergezondheid, dierwelzijn en voedselveiligheid binnen de wettelijke kaders ondernemen. Onze ondernemers in de veelogistieke sector zien en ervaren een grote onzekerheid bij zowel de veehouders als bij afnemers verderop in de keten. Dit remt het ondernemerschap en de verdere ontwikkeling op gebied van diergezondheid en dierwelzijn en brengt op termijn de voedselzekerheid in gevaar. Ondernemers hebben ruimte nodig om te kunnen ondernemen en hebben langetermijnzekerheid nodig voor hun investeringen. Alleen op die wijze kunnen we samen de stap zetten voor een gezonde sector die zorgdraagt voor voedselzekerheid.

Een voorbeeld hiervan is de draagkracht van de schapenhouderij. Momenteel werkt een aanjager in opdracht van de minister van LNV aan een actieplan om de draagkracht van de schapenhouderij te verbeteren. Mede door beleid en regelgeving staat de schapensector onder druk. Hierbij valt te denken aan de toepassing van het Gemeenschappelijke Landbouwbeleid of het beleid rondom de wolf.

- ➔ *Vee&Logistiek Nederland verzoekt het nieuwe kabinet om een voedselvisie en voedselstrategie te ontwikkelen die uitgaat van de kracht van de eigen voedselketen en die positieve voorwaarden schept voor ondernemers in de voedselketen om te investeren met zorg voor dierwelzijn, diergezondheid en voedselveiligheid.*

3) Dierwaardige veehouderij vraagt om faciliterend beleid voor de gehele agrifoodketen

Eerder dit jaar zijn in het convenant Dierwaardige Veehouderij afspraken gemaakt over maatregelen die in 2040 moeten leiden tot een dierwaardige veehouderij. Deze afspraken zijn gemaakt zonder betrokkenheid van de veelogistieke sector, maar de voorgenomen maatregelen worden wel degelijk ook van toepassing op de veelogistieke sector waar dieren kortdurend worden opgevangen. Vee&Logistiek Nederland vindt dat ook voor ondernemers in de veelogistieke sector flankerend beleid beschikbaar moet komen en benut kan worden. Flankerend beleid betekent concreet dat het nieuwe kabinet moet zorgen voor financiële ondersteuning voordat sectoren over kunnen gaan tot het nemen van maatregelen en waarin vastgelegd wordt dat maatregelen bedoeld voor houders van dieren (zoals bijvoorbeeld hokverrijking) niet bedoeld kunnen zijn voor ruimtes waar dieren kort verblijven.

- ➔ *Vee&Logistiek Nederland verzoekt het nieuwe kabinet om bij de doorontwikkeling van de afspraken over dierwaardige veehouderij te erkennen dat de gehele keten hierdoor geraakt wordt, de veelogistieke sector daarom intensief te betrekken en ook flankerend beleid met voldoende financiële middelen te ontwikkelen.*

4) Betrouwbaar, efficiënt en rechtvaardig toezicht en handhaving

De veelogistieke sector hecht grote waarde aan een solide, betrouwbare, flexibele en efficiënte NVWA-autoriteit voor toezicht en handhaving. Goed toezicht en een

rechtvaardige handhaving is nodig om de hoge kwaliteitsstandaarden van ons voedsel te borgen. Daarnaast werken ondernemers in de veelogistieke sector met levende have waarvoor passende en flexibele dienstverlening met kennis van zaken dagelijks nodig is. De veelogistieke sector heeft grote behoefte aan een sterke, efficiënte en betrouwbare autoriteit.

- ➔ *Vee&Logistiek Nederland verzoekt het nieuwe kabinet om samen met de sectoren de voorwaarden te scheppen voor een efficiënte en doelmatige inrichting van toezicht en handhaving in de voedselketen voor borging van publieke belangen en hiervoor ook meer publieke financiële middelen beschikbaar te stellen.*

5) Optreden tegen intimidatie en bedreiging

In toenemende mate worden onze leden in de veelogistieke sector en hun werknemers geconfronteerd met intimidatie, bedreiging, diefstal, brandstichting en ongeoorloofd betreden van bedrijfslocaties. Voor een deel wordt dit veroorzaakt doordat gegevens van ondernemers uit de veelogistieke sector, en daarmee ook privégegevens, via Woo-verzoeken openbaar worden gemaakt.

Vee&Logistiek Nederland vindt het van groot belang dat ondernemers en hun werknemers veilig hun werk moeten kunnen doen. Dat is nu niet het geval; de opsporing en aanpak heeft onvoldoende prioriteit. Onze leden moeten erop kunnen vertrouwen dat de overheid optreedt als die veiligheid in het gedrang komt. Er moet duidelijk beleid komen over de aanpak van intimidatie en activisme en de opsporing en aanpak van activisme moet geïntensiveerd worden. Zo moet het bijvoorbeeld verboden worden om illegaal verkregen opnames te gebruiken.

- ➔ *Vee&Logistiek Nederland verzoekt het nieuwe kabinet om de opsporing en aanpak van intimidatie en bedreiging aan te pakken, daadwerkelijk op te treden als de veiligheid van ondernemers en werknemers in het gedrang komt. Daarnaast vragen we het nieuwe kabinet om kritisch te kijken naar de Woo-procedures en zorgvuldiger om te gaan met het delen van gevoelige informatie.*

6) Ondersteuning export hoogwaardig fokvee naar landen buiten de EU

Nederland staat wereldwijd bekend om haar kwalitatief hoogwaardig fokvee (runderen, geiten/schape en varkens) met een lage ecologische footprint. Het exporteren van hoogwaardig fokvee naar landen buiten de EU brengt de veestapel in deze derde landen op een hoger niveau en draagt in belangrijke mate bij aan de (weder)opbouw van de lokale voedselproductie. Bovendien gaat de export van deze kwalitatief hoogwaardige dieren vaak ook gepaard met levering van de benodigde expertise om een succesvolle veehouderij lokaal op te bouwen. Met de export van kwalitatief hoogwaardig fokvee en levering van kennis draagt Nederland bij aan een wereldwijde verbetering van de voedselzekerheid. Export van levend fokvee stimuleert daarnaast ook de export van embryo's en sperma. De export van hoogwaardig fokvee is omgeven met diverse regels en eisen waarbij exporteurs in de veelogistieke sector een grote eigen verantwoordelijkheid hebben om hieraan te voldoen. Bij verzoekcertificering liggen die verantwoordelijkheden en werkzaamheden bij onze exporteurs, waarbij ondersteuning vanuit de overheid noodzakelijk is en blijft.

- ➔ *Vee&Logistiek Nederland rekent erop dat het kabinet exporteurs van hoogwaardig fokvee ondersteunt en de voorwaarden schept om de noodzakelijke werkzaamheden bij verzoekcertificering zo soepel mogelijk te laten verlopen met als doel dat Nederland haar cruciale rol in de wereldwijde voedselzekerheid kan blijven spelen.*

vee-logistiek.nl

Graag zijn wij bereid om onze brief toe te lichten in een gesprek. We kijken ernaar uit u te ontmoeten en gaan hierover graag met u in gesprek.

Met vriendelijke groet,

Vee&Logistiek Nederland

Helma Ladders
Voorzitter

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Vee & Logistiek

Kenmerk: 202500359

Den Haag, 26 november 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hooftend,

Sybrand Buma
Informateur

202500360

economic board
THE HAGUE

Den Haag, 24 november 2025

Betreft: Versterk de rol van Den Haag in het internationale beleid van Nederland

Geachte informateur, geachte heer Buma,

U heeft de belangrijke taak om samen met de fractievoorzitters te werken aan een nieuw kabinet dat zorgt voor een stabiel en goed bestuurd Nederland. Namens de Economic Board The Hague (EBTH) doen wij een dringend en positief beroep om in het nieuwe regeerakkoord structureel aandacht en middelen vrij te maken voor de versterking van de internationale positie van de stad Den Haag.

Als Nederland een actievare en invloedrijkere rol op het wereldtoneel wenst te spelen dan is strategische steun aan Den Haag – de stad van internationale organisaties, kennis en diplomatie een kritische succesfactor. De positie van Den Haag is van wereldwijd belang voor Nederland: als centrum voor vrede, recht en veiligheid vormt de stad een onmisbare pijler onder onze internationale reputatie én onze invloed.

De samenhang tussen veiligheid, economie en stedelijke ontwikkeling

In veel verkiezingsprogramma's wordt erkend dat veiligheid, economie, mobiliteit, woningbouw en ruimte voor bedrijven nauw met elkaar samenhangen. Een veilige, bereikbare en economisch sterke stad is de basis voor een goed vestigingsklimaat. Internationale bedrijven en kennisinstellingen dragen bij aan innovatie, export en werkgelegenheid, wat de stedelijke ontwikkeling en leefbaarheid verder versterkt. Deze wisselwerking is nergens zo zichtbaar als in Den Haag.

Ontwikkel de Internationale Zone tot motor van de internationale positie van Nederland

De Internationale Zone, gelegen tussen de binnenstad en Scheveningen, is het hart van Den Haag als internationale stad van vrede en recht. Hier komen instellingen op het gebied van vrede, recht, diplomatie, veiligheid, kennis en innovatie samen. Deze unieke concentratie verdient een structurele investering en een duidelijke verankering als "de internationale zone van Nederland".

Wij vragen u daarom om in het nieuwe regeerakkoord:

- Structureel budget, ruimte en beleid te reserveren voor (nieuwe) internationale organisaties in Den Haag als internationale stad van vrede en recht. Richt daarbij een gezamenlijk investeringsprogramma in, met structurele middelen en regie vanuit het Rijk in samenwerking met de gemeente Den Haag.
- Samen met het RVB en de gemeente Den Haag de Internationale Zone verder te ontwikkelen tot een compact, veilig en representatief gebied met moderne voorzieningen en goede bereikbaarheid, als nationaal ankerpunt voor diplomatie, topconferenties en internationale samenwerking.
- De verbinding tussen vrede, recht, veiligheid, innovatie en economische groei centraal te stellen in het internationale beleid van Nederland.

Met deze stappen wordt Den Haag niet alleen gaststad, maar een strategisch onderdeel van het internationale beleid van Nederland. Den Haag is klaar om deze rol te vervullen – voor Nederland én voor de wereld.

De Economic Board The Hague denkt graag mee over hoe deze ambitie verder vorm kan krijgen, in nauwe samenwerking met het Rijk.

Namens de Economic Board The Hague,
Harry Wientjens - Voorzitter

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Economic Board The Hague

Kenmerk: 202500361

Den Haag, 26 november 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

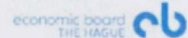
Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hoogachtend,

Sybrand Buma
Informateur

SIEMENS

202500362

Den Haag, 24 november 2025

Betreft: *Den Haag op het juiste spoor - investeren in duurzame verbindingen*

Geachte informateur, geachte heer Buma,

U hebt de eervolle taak om samen met de fractievoorzitters te werken aan de totstandkoming van een nieuw kabinet dat een stabiele basis moet gaan vormen voor een goed bestuurbaar Nederland. Als grote werkgevers, gesitueerd in Den Haag, zetten wij ons vanuit het samenwerkingsverband *The Hague Connected (THC)* actief in voor het verbeteren van de duurzame bereikbaarheid van de stad. Met onze samenwerking dragen wij bij aan betere mobiliteit en leefbaarheid in de regio, wat direct bijdraagt aan het vestigingsklimaat van Den Haag en daarmee aan de economie van Nederland als geheel.

Wij vragen u in de komende formatiebesprekingen nadrukkelijk aandacht te besteden aan drie pijlers die bepalend zijn voor een toekomstbestendig mobiliteitsbeleid in Den Haag en daarmee voor Nederland:

- Internationale bereikbaarheid;
- Regionale en binnenstedelijke verbindingen;
- Slimme, duurzame en veilige (stads)logistiek en mobiliteit.

Internationale bereikbaarheid

In de meeste verkiezingsprogramma's zien we waardevolle voorstellen om internationale treinreizen te versterken. Denk aan het verbeteren van het Europese hogesnelheidsnetwerk, het aantrekkelijker maken van treinreizen ten opzichte van vliegen en het vereenvoudigen van het boeken van internationale treinkaartjes. Ook het versneld invoeren van moderne spoorbeveiligingssystemen (ERTMS) en het versterken van grensoverschrijdende verbindingen krijgen de nodige aandacht.

Onze stad huisvest honderden internationale organisaties, bedrijven en kennisinstellingen en vervult daarmee een unieke rol in de Nederlandse en Europese economie. Als 'internationale stad van vrede en recht' verdient Den Haag dan ook een volwaardige positie binnen het Europese spoornetwerk. Een sterke internationale treinverbinding is daarbij niet slechts een vervoerskwestie, maar een essentiële voorwaarde voor economische groei, internationale samenwerking en duurzaamheid — niet alleen voor de bedrijven en de stad, maar óók voor Nederland als geheel.

Wij roepen het nieuwe kabinet op om:

- Internationale treinverbindingen – met expliciete aandacht voor Den Haag – te verankeren in het mobiliteits- en klimaatbeleid, gekoppeld aan de woon- en economische opgaven;
- Te zorgen dat Den Haag weer een internationale stop wordt op een directe en duurzame treinverbinding naar de belangrijkste Europese bestemmingen, zonder te wachten tot het einde van de huidige hoofdtrainnetconcessie en daarbij nieuwe middelen te verkennen zoals de mogelijkheden binnen de Wet open toegang (open access).
- Te investeren in knooppunten en infrastructuur die essentieel zijn voor nationale én grensoverschrijdende verbindingen;
- Actief samen te werken met andere steden en buurlanden aan een geïntegreerd en toekomstbestendig spoorsysteem.

The Hague Connected
Clean and accessible for everybody

SIEMENS

Regionale en binnenstedelijke verbindingen

Een goed functionerend internationaal netwerk kan niet zonder sterke regionale verbindingen. Binnen de Randstad zijn hoogwaardige en frequente verbindingen essentieel voor de doorstroming van reizigers. Wij zien kansen in het beter koppelen van internationale routes aan regionaal en stedelijk vervoer, met aandacht voor overstapgemak, betrouwbaarheid en toekomstgerichte infrastructuur. Hiermee worden ook bredere doelen gediend, zoals woningbouw, klimaatdoelstellingen en economische vitaliteit. Om deze verbindingen op een toekomstbestendige manier te realiseren, zijn samenwerking en middelen van het Rijk nodig.

Slimme, duurzame en veilige (stads)logistiek en mobiliteit

De manier waarop we reizen en goederen vervoeren verandert snel. Steden staan voor de uitdaging om mobiliteit slimmer, schoner en veiliger te organiseren. Dit vraagt om innovaties in stadslogistiek, gedeelde mobiliteit en duurzame vervoersmiddelen.

Wij zetten ons als werkgevers in om duurzame keuzes te stimuleren binnen onze eigen bedrijfsvoering en via de faciliteiten die wij onze medewerkers bieden. We werken daarbij samen met publieke en private partners aan oplossingen die bijdragen aan een leefbare, bereikbare en concurrerende stad.

Tot slot

Het belang van bereikbaarheid (internationaal, regionaal en binnenstedelijk) kan niet genoeg worden benadrukt. Het niet tijdig verbeteren van de verbindingen betekent een gemiste kans voor stad, de regio en de Nederlandse economie.

Wij hopen dat het nieuwe kabinet onze zorgen en ambities deelt en dit onderwerp stevig verankert in het regeerakkoord. Uiteraard zijn wij graag bereid om onze ervaringen en inzichten te delen.

Met vriendelijke groet,

De werkgevers verenigd in *'The Hague Connected'*

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

The Hague Connected

Kenmerk: 202500363

Den Haag, 26 november 2025

Geachte heer/mevrouw,

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hoogachtend,

Sybrand Buma
Informatieur

Mr. S. Van Haersma Buma
De Tweede Kamer
T.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

KvK Haaglanden 52988368
IBAN: NL20TRIO0212407368
BIC: TRIONL2U

KENMERK: B/2025/829/KW

DATUM: 21-11-2025

ONDERWERP: Een stabiel en toekomstgericht beleid voor Nederland

Geachte heer Van Haersma Buma,

beste Sybrand,

Nederland staat voor ingrijpende maatschappelijke transities: vergrijzing, energietransitie, forse woningtekorten en stijgende defensie-uitgaven. Deze zetten de houdbaarheid van de economie en de betaalbaarheid van sociale voorzieningen onder druk. Pensioenfondsen willen en kunnen als institutionele beleggers met een lange termijn perspectief een bijdrage leveren aan het versterken van het verdienvermogen van Nederland en het realiseren van oplossingen voor deze uitdagingen.

De Pensioenfederatie wil de informateur en de onderhandelende politieke partijen het volgende meegeven:

- i. Ruimte voor investeringen in de maatschappelijke opgaven van Nederland
- ii. Vergrijzing en financiële houdbaarheid: de pensioenambitie is essentieel
- iii. Gun de pensioensector en daarmee werkenden en gepensioneerden ruimte voor een zorgvuldige transitie

i. Ruimte voor investeringen in de maatschappelijke opgaven van Nederland

De grote transities van deze tijd vragen om lange termijninvesteringen. Daarbij vormen klimaatverandering en andere systemische risico's een significant risico voor rendementen en daarmee voor toekomstige pensioenen.

Pensioenfondsen dragen, mits dit rendabel is en past binnen hun beleggingsbeleid, al bij aan maatschappelijke opgaven. Denk aan grote investeringen die bijdragen aan de energietransitie, woningbouw en defensie. Zo kunnen pensioenfondsen de kracht van hun vermogen inzetten voor maatschappelijke impact. Een goed rendement en aanvaardbaar risico blijven daarbij voorop staan. Pensioenfondsen staan immers

primair opgesteld om met ingelegde premies een goed en langjarig rendement voor werkenden en gepensioneerden te realiseren.

Alleen met stabiel, lange termijnbeleid en ruimte voor langjarige beleggingen kunnen pensioenfondsen dergelijke investeringen intensiveren. De overheid moet duidelijke richting geven hoe om te gaan met toekomstige technologieën en de rol van institutionele beleggers daarin. Een zekere schaalgrootte en programmatische aanpak zijn daarbij noodzakelijk. Pensioenfondsen zien graag dat de overheid publiek-private financieringssystemen meer omarmt en waar nodig de onrendabele toppen afdekt.

Wij vragen een toekomstig kabinet om Invest-NL verder te ontwikkelen naar een krachtige nationale investeringsinstelling, waarbij in de tussentijd de huidige goede werking van Invest-NL behouden blijft. Een verdere doorontwikkeling stimuleert impactvolle investeringen door institutionele beleggers, zoals pensioenfondsen, waardoor Nederland sneller kan verduurzamen, innoveren en bijdragen aan de economie en het verdienvermogen van de toekomst.

ii. Vergrijzing en financiële houdbaarheid: de pensioenambitie is essentieel

De toenemende vergrijzing zet de betaalbaarheid en houdbaarheid van onze sociale voorzieningen steeds verder onder druk. Met dat toekomstbeeld is het juist belangrijk om de huidige pensioenambitie en het fiscale kader te behouden.

Pensioen is een essentiële arbeidsvoorwaarde die zorgt voor financiële zekerheid en welvaart voor miljoenen Nederlanders. Door eventuele versoeringen op de pensioenopbouw krijgen middeninkomens te maken met een flinke inkomensterugval bij pensionering. Bij het nabestaandenpensioen leidt dit bovendien direct tot een nadeel vanwege de forse verlaging van de risicodekking. Een dergelijke verlaging van het op te bouwen pensioen is in strijd met het Pensioenakkoord. Daarin heeft ook het kabinet zich gecommitteerd aan de huidige pensioenambitie: 75% van het gemiddeld loon in 40 jaar opbouwjaren.

Een eventuele beperking van het fiscale kader leidt voor de overheid ook tot lagere belastingopbrengsten uit pensioenuitkeringen in de toekomst. Nu is de stijging van de AOW-uitgaven in 2025, 2030, 2040 en 2060 grosso modo gelijk aan de stijging van de belastinginkomsten over pensioenuitkeringen in deze jaren. Bij verlaging van de aftoppingsgrens wordt deze automatische vergrijzingsstabilisator doorbroken. Daardoor wordt het voor toekomstige generaties nog moeilijker om de vergrijzing het hoofd te bieden.

iii. Gun de pensioensector en daarmee werkenden en gepensioneerden ruimte voor een zorgvuldige transitie

Pensioenfondsen zijn intensief bezig om het pensioen van miljoenen werkenden en gepensioneerden zorgvuldig naar het nieuwe pensioenstelsel om te zetten. Dat proces verloopt voorspoedig. In de komende maanden zal naar verwachting meer dan de helft van de werkenden en gepensioneerden over zijn naar het vernieuwde stelsel. Dan gaan zij ook profiteren van de voordelen van het vernieuwde stelsel. Gezien de complexiteit en het maatschappelijk belang van deze opgave, moeten pensioenfondsen en uitvoerders hier ongestoord aan kunnen werken. Veranderende spelregels ondermijnen de transitie wat vertraging en risico's met zich meebrengt voor werkenden en gepensioneerden. Het vertrouwen van deelnemers in het stelsel is gebaat bij duidelijkheid en consistentie.

Werkenden en gepensioneerden kunnen in Nederland genieten van een van de beste pensioenstelsels ter wereld: een stabiel, robuust en kapitaalgedekt systeem dat zekerheid en welvaart biedt. Stabiel en langjarig beleid is hiervoor cruciaal. Een beleid dat de transitie ondersteunt. In lijn met het standpunt van de SER pleiten wij ervoor dat alle partijen de afspraken uit het Pensioenakkoord blijven naleven en respecteren.

Wij wensen u namens de pensioenfondsen veel wijsheid en succes bij de formatie.

Met vriendelijke groet

Ger Jaarsma,
Voorzitter Pensioenfederatie

De Pensioenfederatie is de belangenbehartiger van ruim 140 Nederlandse pensioenfondsen die samen verantwoordelijk zijn voor het pensioen van meer dan 4 miljoen gepensioneerden, bijna 7 miljoen actieve deelnemers en ruim 8 miljoen gewezen deelnemers. Gezamenlijk beheren Nederlandse pensioenfondsen een vermogen van meer dan 1800 miljard euro.

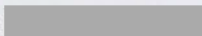
Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Pensioenfederatie

Kenmerk: 202500365

Den Haag, 26 november 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hoogachtend,

Sybrand Buma
Informatieur

202500366

De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Stichting Recht op GGZ
Magdalenastraat 20
3512 NH Utrecht

Utrecht, 24 november 2025

Betreft: Inbreng kabinetsformatie van Stichting Recht op GGZ¹

Geachte heer Buma,

Zowel D66 als CDA erkennen de ernstige gevolgen van de lange wachttijden voor ggz behandeling en de noodzaak van toegang tot behandeling. "We zetten in op preventie van mentale problemen, **kortere wachttijden** en betere samenwerking in de wijk", is het standpunt van het CDA en: "We zorgen voor meer behandelplekken in de GGZ, zodat iedereen die zorg nodig heeft daar ook terecht kan".² Het verkiezingsprogramma van D66 meldt: "We investeren structureel in het **terugdringen van wachttijden**. [...]. Wachttijden in de specialistische ggz moeten worden teruggebracht tot maximaal veertien weken, met bindende regionale afspraken." "D66 wil dat de essentiële ggz gegarandeerd blijft, met hoogspecialistische hulp voor de meest complexe gevallen, 24/7-crisisdiensten, verslavingszorg en zorg voor mensen met ernstige psychische aandoeningen. Continuïteit van zorg is van groot belang."³

Deze standpunten van beide partijen zijn meer dan terecht. Inmiddels wachten 63.000 volwassenen langer dan 14 weken op behandeling. De gemiddelde wachttijd is opgelopen tot bijna een half jaar. De mensen die er het ernstigst aan toe zijn wachten het langst. Dat gaat niet alleen gepaard met leed voor betrokkenen en naasten, maar het kost de samenleving ook ontzettend veel geld. Er bestaat geen exacte raming van de schade, maar er zijn krachtige aanwijzingen dat effectief terugdringen van de ggz-wachttijden uiterst kosteneffectief is. Psychische aandoeningen treffen, meer dan andere gezondheidsproblemen, burgers tijdens hun werkzame bestaan. Zo levert reductie van de wachttijd van één maand jaarlijks € 300 miljoen,⁴ alleen al aan herwonnen arbeidsproductiviteit van de wachtende. Staken van ggz-behandeling bij patiënten met een chronische psychose kost per jaar tot € 10.000 méér aan medische

¹ Stichting Recht op GGZ zet zich in voor verkorting van de wachttijden voor psychiatrische behandeling en bereidt een rechtszaak voor tegen de staat. Voor meer informatie, zie www.rechttopggz.nl

² [CDA | Een menselijke GGZ](#) [CDA | Meer capaciteit in de GGZ](#)

³ [D66-Uitvoeringsprogramma-2025-2030.pdf](#) 'Een einde aan de lange wachttijden in de ggz', blz. 61 en 62.

⁴ [Kans op werk daalt door lange ggz-wachttijden - ESB](#) R. Prudon.

uitgaven dan voortzetting van behandeling.⁵ Tel daarbij op de kosten van toegenomen inzet van hulpdiensten, overbelasting van huisartsen, werkverzuim van naasten en schade aan gezinnen. Schattingen over de jaarlijkse maatschappelijke schade van psychische aandoeningen lopen op tot € 51 miljard.⁶ Daartegenover staat dat iedere euro besteed aan behandeling van angst en depressie zich maatschappelijk 4 maal terugverdient.⁷

Al in 2005 waarschuwden gezondheidszorgeconomen dat de inkoopordening in de gezondheidszorg een belemmering zou gaan vormen voor de toegang tot zorg voor specifieke patiëntengroepen,⁸ namelijk de patiënten met ernstige psychische aandoeningen. Dit probleem is sindsdien meermaals gesignaleerd,^{9, 10} recent ook weer in het Interdepartementaal Beleidsonderzoek Mentale Gezondheid en GGZ.¹¹ Het advies was en is nog steeds om de inkoop van de zorg voor deze groep anders te organiseren. nog steeds om de concurrentie in de inkoop van de zorg voor deze groep weg te nemen, bijvoorbeeld door inzet van een rijksbijdrage. Dit advies kan alsnog worden uitgevoerd, en wel binnen de komende kabinetsperiode.

Stichting Recht op GGZ pleit daarom voor het opnemen van de navolgende passage in het regeerakkoord:

De aanhoudend langdurige wachttijden in de specialistische ggz kost de samenleving ontzettend veel geld. Deze kosten zijn vermijdbaar als de groep hulpbehoevende patiënten tijdig wordt geholpen. Daarmee worden bovendien de mensenrechten van deze groep burgers gerespecteerd, omdat tijdige toegang tot noodzakelijke zorg een grondrecht is; tal van rechtsgeleerden wijzen hierop. Een belangrijk deel van de oplossing om dit menselijke leed en de externe kosten terug te dringen, is de inkoopordening voor deze zorg anders vorm te geven waardoor specialistische ggz-zorg in meer en effectieve mate beschikbaar komt.

Met vriendelijke groet,

Linda van der Galiën, voorzitter

Noor van der Werf, secretaris

Manon Kleijweg, penningmeester

⁵ Van der Lee A, de Haan L, Beekman A. Schizophrenia in the Netherlands: Continuity of Care with Better Quality of Care for Less Medical Costs. PLoS One. 2016;11:e0157150. doi:10.1371/journal.pone.0157150.

⁶ [file](#) Interdepartementaal Beleidsonderzoek Mentale Gezondheid en GGZ 2025, blz. 6.

⁷ [Investeren in de behandeling van angst en depressie loont - Trimbos-instituut](#)

⁸ [Marco Varkevisser: 'Marktwerking ggz was en is een doodlopende weg' - Zorgvisie](#)

⁹ [Zorg voor veiligheid - Veiligheid van mensen met een ernstige psychische aandoening en hun omgeving - Onderzoeksraad voor Veiligheid](#) blz. 13.

¹⁰ [Resultaten verantwoordingsonderzoek 2023 Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport | Algemene Rekenkamer](#) blz. 63.

¹¹ [file](#) Interdepartementaal Beleidsonderzoek Mentale Gezondheid en GGZ 2025 blz. 86.

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Recht op GGZ

Kenmerk: 202500367

Den Haag, 26 november 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hoogachtend,

Sybrand Buma
Informatieur

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Werkgroep Kin in AZC

Kenmerk: 202500368

Den Haag, 26 november 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hoogachtend,

Sybrand Buma
Informatieur

202500369

De Tweede Kamer
t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Datum: 26 november 2025

Onderwerp: Informatie-integriteit klimaatverandering

Geachte heer Van Haersma Buma,

Nederland heeft zich op de COP30 aangesloten bij de UN Declaration on Information Integrity on Climate Change [1] om mis- en desinformatie tegen te gaan en betrouwbare informatie over klimaatverandering te stimuleren.

Welke politieke kleur het kabinet straks ook krijgt, iedere burger in Nederland heeft recht op een betrouwbare informatie-omgeving. Iedereen wil weten dat wat we lezen, horen of zien klopt. Dat is de basis van een sterke democratie, van een veerkrachtige samenleving.

Maar de betrouwbaarheid, juistheid en volledigheid van informatie (oftewel informatie-integriteit) waar Nederlanders dagelijks aan worden blootgesteld - online, op straat en in de nieuwsmedia - staat steeds meer onder druk. Dat tast het vertrouwen van mensen in democratische besluitvorming aan [2], maakt het moeilijker om goede, gebaseerd op de best beschikbare wetenschappelijke bewijzen, beslissingen te nemen [3] en hindert daardoor effectief klimaatbeleid [4]. Daarom is het verspreiden van desinformatie ook een beproefde strategie om effectief klimaatbeleid te ondermijnen [5].

Op basis van feitelijke, heldere en wetenschappelijk onderbouwde informatie kunnen we als overheid, burgers en bedrijven keuzes maken die Nederland vooruithelpen. En net zo belangrijk, betrouwbare informatie over klimaatverandering stimuleert draagvlak voor klimaatbeleid. Misleiding, misinformatie en verwarring vertragen de energietransitie juist, en ondermijnen aantoonbaar het draagvlak voor effectief en evidence-based klimaatbeleid. Wij pleiten daarom voor betrouwbare informatie over klimaatverandering en klimaatoplossingen. Alleen zo kunnen we Nederland veilig en gezond houden.

D66, CDA en vele andere partijen laten in hun verkiezingsprogramma's zien dat zij hechten aan informatie-integriteit. Ze hebben ambities voor grotere digitale weerbaarheid en mediawijsheid, het bestrijden van desinformatie, sterke en onafhankelijke journalistiek en bescherming van mensen die het publieke debat betreden. Veel partijen willen een harde aanpak van misleiding via reclame.

Wij — wetenschappers uit allerlei disciplines — nodigen de formerende partijen daarom uit om een Nationaal Beleidskader Betrouwbare Klimaatinformatie op te nemen in de blauwdruk van het regeerakkoord.

Het Nationaal Beleidskader voor Betrouwbare Klimaatinformatie zou maatregelen moeten bevatten die de informatie-integriteit rond klimaatverandering bevorderen, op de volgende deelgebieden:

- **Waarborg betrouwbare journalistiek**

In een tijd van snelle verspreiding van mis- en desinformatie is onafhankelijke, hoogstaande journalistiek cruciaal. Ze zorgt ervoor dat burgers toegang hebben tot betrouwbare, goed

gefundeerde kennis over klimaatverandering en klimaatoplossingen. Dit ondersteunt een publieke discussie die gebaseerd is op feiten en maakt het mogelijk om via democratische besluitvorming weloverwogen keuzes te maken.

- **Eerlijke informatie-omgeving online, op straat en in de nieuwsmedia**

De informatie-omgeving bepaalt in grote mate wat we normaal vinden, wat ons status geeft en waar we naar streven. Ze beïnvloedt ook hoeveel belang mensen hechten aan thema's zoals klimaat. De informatie-omgeving bestaat uit alles wat we tegenkomen: online via social media platforms en AI-tools, in de nieuwsmedia en op straat, inclusief alle reclames die we zien.

- **Universiteiten en andere kennisinstututen als basis voor betrouwbare wetenschappelijke informatie**

Universiteiten en kennisinstututen zoals RIVM zijn cruciaal voor het waarborgen van betrouwbare informatie over het klimaat. Effectieve wetenschapscommunicatie, waarbij actuele kennis helder en toegankelijk met burgers wordt gedeeld, is hierbij onmisbaar.

- **Integreer informatie-integriteit in het basis- en voortgezet onderwijs**

Betrouwbare kennis over duurzaamheid en het klimaat is essentieel voor toekomstige generaties. Door scholieren al vroeg te voorzien van juiste en relevante informatie geven we hen de middelen om een weloverwogen mening te vormen en actief bij te dragen aan een duurzame toekomst. Een toekomst waarin zij zelf te maken krijgen met de gevolgen van klimaatverandering.

- **Overheid geeft het goede voorbeeld, bijvoorbeeld met publiekscampagnes**

De overheid moet niet alleen zelf betrouwbare en consistente informatie verstrekken, maar ook investeren in publiekscampagnes die mensen helpen begrijpen wat er verandert en waarom bepaalde maatregelen nodig zijn. Actieve voorlichting helpt het maatschappelijk draagvlak voor klimaatbeleid te versterken. Daarnaast moeten beleid en de eigen bedrijfsvoering zichtbaar in lijn zijn met klimaatdoelen.

- **Bescherming van publieke personen**

Wie actief deelneemt aan het publieke debat — zoals wetenschappers, journalisten, politici, lokale bestuurders en NGO's — loopt steeds vaker het risico op intimidatie, haat of bedreigingen. Dit heeft een afschrikkend effect, ondermijnt de informatie-integriteit en verarmt het publieke debat. Publieke personen moeten daarom effectief worden beschermd, zodat iedereen zich vrij en veilig kan uitspreken.

Wij wensen u veel succes en zijn uiteraard graag bereid om een toelichting te geven.

Hoogachtend,

Naam	Functie	Organisatie
Prof. dr. Jorien Vonk	Hoogleraar	Vrije Universiteit Amsterdam

Jacqueline Cramer	Em. hoogleraar duurzaam innoveren	Universiteit Utrecht
Prof. dr. ir. Sander Houweling	Hoogleraar	Vrije Universiteit Amsterdam
Rick van der Ploeg	Hoogleraar	Universiteit van Amsterdam
dr. Jeroen Oomen	Universitair Docent	Universiteit Utrecht
Prof. dr. Flor Avelino	Hoogleraar Organisaties & Duurzaamheid	Universiteit Utrecht
dr. Reint Jan Renes	Lector	Hogeschool van Amsterdam
Em. prof. dr Rik Leemans	hoogleraar	Wageningen University
Prof. dr. Derk Loorbach	Hoogleraar socio-economische transitie	Erasmus Universiteit
Klaas van Egmond	Hoogleraar Milieukunde & Duurzaamheid	Universiteit Utrecht
Jan Willem Bolderdijk	Hoogleraar Duurzaamheid & Marketing	Universiteit van Amsterdam
Prof. dr. Harry Geerlings	Em. Hoogleraar	Erasmus Universiteit Rotterdam
dr. Ryan Teuling	Associate professor	Wageningen University
Prof. dr Leen Hordijk	em. Hoogleraar	Wageningen Universiteit
Prof. dr. Irene van Staveren	Hoogleraar	Erasmus Universiteit Rotterdam
dr. Leo Meyer	Freelance klimaatwetenschapper	
dr. Thijs Bouman	Associate Professor in Environmental Psychology	RUG
dr.ing. Rosalie Arendt	Assistant Professor	University of Twente

Prof. dr. Philipp Pattberg	Hoogleraar	Vrije Universiteit Amsterdam
Prof. dr. ir. Herman Russchenberg	Hoogleraar	TU Delft
Prof.dr Peter Bultjes	em.hoogleraar	Freie Univ.Berlin
dr. Barbara Müller	Universitair Hoofddocent	Radboud Universiteit
dr. Martijn Koster	Universitair Hoofddocent	Wageningen Universiteit
dr. Michiel Köhne	Universitair docent	Wageningen Universiteit
Tjerk Oosterkamp	Hoogleraar, natuurkunde	Universiteit Leiden
Prof. dr. Roderik van de Wal	Hoogleraar	Universiteit Utrecht
Prof. dr. Richard Bintanja	Hoogleraar	Universiteit Groningen, KNMI
dr. Tinus Pulles	Retired environmental scientist (ex TNO)	
dr. Michiel Bron	Postdoctoraal onderzoeker	Universiteit Tilburg
dr. Harriët Bergman	Medewerker	Universiteit Antwerpen
dr. Mario Veen	Docent-onderzoeker	Hogeschool Utrecht
Ir. Jeroen Veraart	Medewerker	Wageningen Research
Prof. dr. Bram Büscher	Hoogleraar	Wageningen Universiteit
Prof. dr. Jan J. Boersema	Hoogleraar Grondslagen van de Milieuwetenschappen	Universiteit Leiden
Prof. Sven Stremke	Hoogleraar	Wageningen University
dr. Lotje de Vries	Universitair Hoofddocent	Wageningen Universiteit

dr. Yannick van den Berg	Post-doctoraal onderzoeker	Universiteit van Amsterdam
Ir. Marieke Wijland - van den Broek	Docent	Wageningen Universiteit
Prof. dr. Sander Otte	Hoogleraar	TU Delft
dr. Wieke Pot	Universitair hoofddocent	Wageningen University
dr. Roos van Oosten	Universitair docent	Universiteit Leiden
dr. Gerrit Schaafsma	Docent	Universiteit Leiden
dr. Philipp Gramlich	Science communication docent	ex-University of Edinburg, ex-LMU Munich
dr. Ana Aceska	Universitair docent	Wageningen University
dr. ir. Peter Roessingh	Medewerker	Universiteit Amsterdam
dr. Martijn Duineveld	Universitair hoofddocent	Wageningen Universiteit
dr. Jessica Hill	Universiteit docent	Vrije Universiteit
dr. Stasja Koot	Universitair Hoofddocent	Wageningen University
dr. Harald Buijtendijk	Hoofddocent & onderzoeker	Breda University of Applied Sciences
Claudia Rot MSc	Docent en Onderzoeker	Wageningen University
dr. Rutger Dankers	Onderzoeker Klimaat Informatie Diensten	Wageningen Research
Prof. dr David van Leeuwen	Hoogleraar	Radboud Universiteit Nijmegen
dr. Juliette Alenda	Universitair docent	Radboud Universiteit
dr. Naomi van Steenbergen	Universitair docent	Universiteit Utrecht

dr. Xanthippi Alexi Vassiliou	Docent	Universiteit van Amsterdam
dr Mark Vicol	Universitair docent	Wageningen University
dr. Chih-Chen Trista Lin	Universitair docent	Wageningen University
dr.. Katinka Quintelier	Associate professor Strategy & Ethics	Vrije Universiteit Amsterdam
dr. Kees Jansen	Universitair Hoofddocent	Wageningen University
dr. Clemens Kaupa	Universitair Docent	Vrije Universiteit Amsterdam
Ir. Joep Berkers MSc	PhD-Candidate	Wageningen University
Prof. dr. Koen Frenken	Hoogleraar Innovatiestudies	Universiteit Utrecht
Ir. Cengiz Arslan	Promovendus	Wageningen University
Wouter de Rijk	PhD-Candidate	Universiteit Utrecht
Amber Sels	PhD Candidate	Universiteit Utrecht
Maijen Sachisthal	Post-doctoraal onderzoeker	Universiteit van Amsterdam
Anna Gall	PhD Candidate	Universiteit Utrecht
dr. Gerrit Jan Carsjens	Universitair Hoofddocent	Wageningen Universiteit
dr. Joeri Wesseling	Universitair docent	Universiteit Utrecht
dr. Gerben ter Riet	Universitair hoofddocent	Amsterdam Universitair Medisch Centrum & Hogeschool van Amsterdam
dr. Bert de Vries	Hoogleraar em. Global Change and Energy	Universiteit Utrecht

dr. Marja Exalto-Sijbrands	Associate professor Logistics, Sustainability and Circularity	University of applied sciences Utrecht
Daphne Martens MSc MA	PhD-Candidate	Wageningen University
Mirjam Bak MSc	Promovenda	Wageningen Universiteit
Wim Huibregtse MSc	Promovendus	Universiteit Utrecht
dr. Frits Steenhuisen	Onderzoeker Arctisch Centrum	Universiteit Groningen
dr. Ferko Öry	Kinderarts niet praktiserend	
Elsenoer Wijlhuizen	PhD Candidate	Utrecht University
Anna Roodhof, MSc	PhD kandidaat	Wageningen University
dr. Guus Dix	Universitair Docent	Universiteit Twente
dr. Linda Kamp	Universitair Docent	TU Delft
dr. Johannes Reiche	Associate professor	Wageningen University
dr. Sinead O' Keeffe	Onderzoeker	Wageningen Research
dr. Annemarie Groot	Team lead , onderzoeker	Wageningen Environmental Research
dr. Karin Snel	Universitair Docent	Wageningen University
Ir Onno Roosenschoon	Onderzoeker	Wageningen Environmental Research
dr Marjan Smeulders	Onderzoeker	Radboud University
Sverre van Klaveren MSc	Onderzoeker	Wageningen Research
dr. Maarten Loonen	Universitair hoofddocent Arctisch Centrum	Rijksuniversiteit Groningen

Chris Julien MA	Promovendus	Universiteit Utrecht
dr. Petra Verdonk	Vm UHD, zelfstandig adviseur	Vh Amsterdam UMC, bureau Beyond Boundary
dr. Martijn Dekker	Senior Docent	Universiteit van Amsterdam
dr. Yolande Jansen	UHD Wijsbegeerte	Universiteit van Amsterdam
Annemarie Klaasse MSc	Senior Onderzoeker	Wageningen Environmental Research
Anne Kervers	Promovendus	Vrije Universiteit Amsterdam
dr ir Jan Verkade	Hydrometeoroloog	Op persoonlijke titel
Bastiaan Rutjens	Universitair Hoofddocent	Universiteit van Amsterdam
Tim Bleeker	Universitair Hoofddocent	Vrije Universiteit Amsterdam
Sylvia Karlsson-Vinkhuizen	Universitair Hoofddocent	Wageningen University
dr. Guido van Koningsbruggen	Universitair Hoofddocent	Vrije Universiteit Amsterdam
dr. Mathieu Steijn	Universitair Docent	Vrije Universiteit Amsterdam
dr. Annette Scheepstra	Onderzoeker Arctisch Centrum	Rijksuniversiteit Groningen
Prof. Arnoud Lagendijk	Hoogleraar Economische Geografie	Radboud University
dr. Marthe Derkzen	Docent	Wageningen University
dr. Annelies Veraart	Universitair Hoofddocent	Radboud Universiteit
Menno Diersmann MSc	Onderzoeker	Wageningen Research
Dr. Christel van Eck	Universitair Docent	Universiteit van Amsterdam

Barteld Vervelde MSc	Onderzoeker	Wageningen Research
Prof. dr. ir. Raoul Beunen	Hoogleraar	Open Universiteit
Toon Maassen Msc	Onderzoeker	Hogeschool van Amsterdam
Zoe van Eldik Msc	Onderzoeker	Wageningen Research
dr. Ir. Barbara Tempels	Universitair Docent	Wageningen University
Andy van den Dobbelsesteen	Professor en coördinator Duurzaamheid	TU Delft
Karin Peters	Assistant Professor Cultural geography	Wageningen University
Ko (J.) van Huissteden	Em. Associate Professor	Vrije Universiteit
Dr. Koen Lemaire	Universitair docent	Vrije Universiteit
Dr. Mathijs Boom	Onderzoeker	Internationaal Instituut voor Sociale Geschiedenis
Dr. Loes Kreemers	Onderzoeker	Hogeschool van Amsterdam
Cheryl van Adrichem	Docent & Promovendus	Wageningen University
Dr. Cheng Liu	Onderzoeker	Wageningen Research
Dr. Robert-Jan Wille	Universitair docent	Utrecht University
Dr. Marthe Wens	Universitair docent	Vrije Universiteit
Anneke Julien	Universitair docent en promovendus	Leiden Universitair Medisch Centrum

[1] UNESCO. (2025, 12 november). *Declaration on Information Integrity on Climate Change*.

<https://www.unesco.org/sites/default/files/medias/fichiers/2025/11/2025.11.12%20-%20COP%2030%20-%20Declaration%20on%20Information%20Integrity%20on%20Climate%20Change%20final%20ok.pdf?hub=780>

[2] Sanchez, G. R., & Middlemass, K. (2022, 26 juli). *Misinformation is eroding the public's confidence in democracy*. Brookings. <https://www.brookings.edu/articles/misinformation-is-eroding-the-publics-confidence-in-democracy>

[3] Green, Y., Gully, A., Roth, Y., Roy, A., Tucker, J. A., & Wanless, A. (2023, 9 januari). *Evidence-Based Misinformation Interventions: Challenges and Opportunities for Measurement and Collaboration*. Carnegie Endowment for International Peace. <https://carnegieendowment.org/2023/01/09/evidence-based-misinformation-interventions-challenges-and-opportunities-for-measurement-and-collaboration-pub-88661>

[4] Berwyn, B. (2024, 22 november). *Disinformation threatens climate action, UN warns*. Inside Climate News. <https://insideclimatenews.org/news/22112024/disinformation-threatens-climate-action-un-warns/>

[5] Oreskes, N., & Conway, E. M. (2010). *Merchants of Doubt: How a handful of scientists obscured the truth on issues from tobacco smoke to global warming*. Bloomsbury Press.

De Tweede Kamer

t.a.v. Bureau Woordvoering Kabinetsformatie

Postbus 20018

2500 EA Den Haag

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Wetenschappers diverse disciplines

Kenmerk: 202500370

Den Haag, 27 november 2025

Geachte [REDACTED]

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hogachtend, [REDACTED]

Sybrand Buma
Informatieur

Jan Boomaars, CEO
Strawinskylaan 3095
1077 ZX Amsterdam

De Tweede Kamer
T.a.v. Dhr. Sybrand van Haersma Buma, informateur
Bureau Woordvoering Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA Den Haag

Amsterdam, 26 november 2025

Onderwerp: Benut de kracht van financiële markten voor een toekomstgericht Nederland

Geachte heer Van Haersma Buma,

Met waardering voor de verantwoordelijkheid die uw rol met zich meebrengt, wens ik u allereerst veel succes en wijsheid bij het vervullen van uw taak als informateur. Nederland heeft behoefte aan stabiel, toekomstgericht beleid dat ruimte biedt voor innovatie, ondernemerschap en een sterke internationale concurrentiepositie. Dit vraagt niet alleen inzet van de politiek, maar ook van bedrijven, kennisinstellingen en de samenleving als geheel. Nederland heeft een unieke kans om zijn sterke kapitaalmarktinfrastructuur internationaal te positioneren als koploper voor de economie van de toekomst. Graag gebruik ik deze gelegenheid om Optiver te introduceren als partner in het vormgeven van die robuuste economische toekomst voor Nederland en Europa.

Optiver: handelshuis actief op de mondiale financiële markten

Optiver werd bijna veertig jaar geleden opgericht in Amsterdam en is inmiddels uitgegroeid tot een van 's werelds leidende *market makers*, actief op de mondiale financiële markten. Vanuit ons hoofdkantoor in Amsterdam, waar ruim zevenhonderd collega's werken, opereren we wereldwijd met elf kantoren en meer dan tweeduizend medewerkers.

Als market maker, ofwel continu aanwezige tegenpartij, zorgen wij ervoor dat financiële markten doorlopend blijven functioneren. Door voortdurend koop- en verkoopprijzen te noteren, bevorderen we prijstransparantie, stabiliteit en vertrouwen in de markt. We kopen van beleggers die willen verkopen en verkopen aan beleggers die willen kopen, tegen de meest actuele beursprijzen. Daarmee leggen we de verbinding tussen vraag en aanbod van financiële producten, zodat er ook in onzekere tijden door zowel institutionele als particuliere beleggers gehandeld kan worden. Dit doen we met eigen kapitaal en voor eigen risico.

De strategische betekenis van de Nederlandse marktinfrastructuursector

De Nederlandse marktinfrastructuursector, bestaande uit market makers, beurzen, handelsplatformen en technologiebedrijven, heeft een potentieel vergelijkbaar met dat van de semiconductorindustrie. Toch krijgt de sector in het beleid nog onvoldoende erkenning. Nederland beschikt over unieke kennis en expertise die niet alleen onze economie versterken, maar ook bijdragen aan de strategische autonomie van de Europese Unie. Door deze positie strategisch te benutten en actief te blijven ontwikkelen, kan Nederland een sleutelrol spelen in het versterken van de Europese kapitaalmarkten en het bevorderen van haar financiële stabiliteit.

Drie prioriteiten voor toekomstbestendig beleid

De komende jaren zullen financiële markten een cruciale rol spelen in het faciliteren van investeringen in defensie, technologie en energie. Dit vormt voor ons het uitgangspunt voor een voortdurende dialoog tussen

VISITING ADDRESS

Strawinskylaan 3095
1077 ZX Amsterdam
The Netherlands

POSTAL ADDRESS

P.O. Box 79129
1070 ND Amsterdam
The Netherlands

TEL

+31(0) 20 708 7000

info@optiver.com

www.optiver.com

de sector en de politiek. U zult in de formatie dan ook zeker spreken over onderwerpen als de stabiliteit van financiële markten, het aantrekken van internationaal talent, en de voortgang van de Europese kapitaalmarktunie. Wij zouden u daarvoor graag het volgende meegeven:

i) Behoud van gezonde en concurrerende financiële markten

Financiële markten spelen een onmisbare rol bij het financieren van innovatie, het creëren van werkgelegenheid en het verstevigen van ons verdienvermogen. Toch zien we een toenemende aandrang om deze markten af te romen. Maatregelen zoals een financiële transactiebelasting hebben echter een averechts effect: ze verstoren het functioneren van de markten, verplaatsen kapitaalstromen en vergroten de fragmentatie van regelgeving binnen Europa. Om de stimulerende werking van financiële markten te behouden, is het juist van belang de marktdynamiek te versterken en niet te ondermijnen.

ii) Aantrekken en behouden van internationaal toptalent

Internationaal toptalent is essentieel voor het behoud van de hoogwaardige Nederlandse kenniseconomie. Onze medewerkers, afkomstig uit meer dan 65 landen, brengen unieke kennis en technologische expertise mee die innovatie en productiviteit versterken. Een aantrekkelijk en stabiel vestigingsklimaat dat deze buitenlandse kenniswerkers en studenten blijft aantrekken en ondersteunen, vormt een randvoorwaarde voor het bestendigen van ons internationale concurrentievermogen.

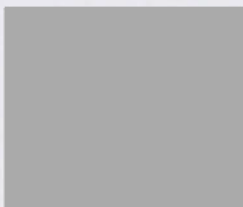
iii) Versterken van de Europese kapitaalmarktunie

Het vervoltooien van de Europese kapitaalmarktunie is een onmisbare stap in het zeker stellen van onze financiële, strategische autonomie. Door het verminderen van barrières kunnen we beter de verschillende bronnen van privaat investeringskapitaal aanboren, ten behoeve van onze economie en de concurrentiekracht van Europa. Nederland kan in Brussel een voortrekkersrol spelen door assertief te zijn op Europese dossiers, zoals de voltooiing van de kapitaalmarktunie en de SIU, en te streven naar aanpassing van de *Investment Firm Regulation (IFRD)* door de Europese Commissie.

Uitnodiging tot dialoog

Optiver nodigt uit tot een constructieve en voortdurende dialoog over bovengenoemde zaken. Wij gaan graag in gesprek met de onderhandelende partijen tijdens de formatie, evenals met het kabinet dat daaruit zal voortkomen. Door beleidsmakers, toezichthouders en de financiële sector beter met elkaar te verbinden, kan Nederland zijn unieke positie benutten en zijn marktinfrastructuur uitbouwen tot een strategische troef voor Europa. Met onze dagelijkse marktpraktijk als basis wil Optiver bijdragen aan een diepere dialoog en sterkere verbinding.

Hoogachtend,

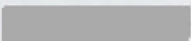
Jan Boomaars
CEO

Bureau Kabinetsformatie
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Optiver

Kenmerk: 202500372

Den Haag, 27 november 2025

Geachte

Dank voor de brief die ik van u mocht ontvangen.

In het kader van mijn werkzaamheden ontvang ik veel brieven, nota's en verzoeken. Ik verricht mijn werkzaamheden op basis van een door de Tweede Kamer geformuleerde opdracht en de daarvoor gestelde termijn. Dat maakt dat ik helaas niet zelf inhoudelijk op uw schrijven kan reageren. Ik vraag hiervoor uw begrip.

Uw brief zal ook in de volgende fase van de kabinetsformatie beschikbaar blijven voor degenen die daarbij zijn betrokken.

Hoogachtend,

Sybrand Buma
Informatieur